

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Katedra výchovné dramatiky

Dramatická výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ROZVOJ ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI

PROSTŘEDNICTVÍM

DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Bc. Klára Kujanová

Vedoucí práce: PhDr. Tereza Krčmářová, Ph.D.

Oponent práce: MgA. Alžběta Ferklová

Datum obhajoby: září 2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

THE ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
THEATRE FACULTY

Dramatic arts
Drama in education

BACHELOR THESIS

**THE DEVELOPMENT OF READING LITERACY
THROUGH
DRAMA IN EDUCATION**

Bc. Klára Kujanová

Thesis supervisor: PhDr. Tereza Krčmářová, Ph.D.

Thesis opponent: MgA. Alžběta Ferklová

Date of defense: September 2018

Assigned academic degree: BcA.

Prague, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Tereze Krčmářové, Ph.D. za odborné vedení, velmi vstřícný přístup a cenné rady, které mi poskytla při psaní této práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá využitím dramatické výchovy při vyučování českého jazyka v 1. ročníku základní školy, a to zejména v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti. Teoretická část je rozdělena na tři dílčí kapitoly. První z nich se věnuje výuce čtení, pojmu čtenářská gramotnost a vztahu k Rámcově vzdělávacímu programu. Druhá část se týká dramatické výchovy a jejímu uplatnění při práci s texty ze slabikáře. Vymezuje místo dramatické výchovy v Rámcově vzdělávacím programu a ve školním vyučování. V závěru tato část shrnuje propojení výuky čtení s dramatickou výchovou. Praktická část je věnována projektu, který se uskutečnil v 1. ročníku základní školy. Projekt ověřuje možnosti a meze využití metod dramatické výchovy pro zefektivnění rozvoje čtenářské gramotnosti ve výuce založené na práci se slabikářem.

Klíčová slova

čtenářská gramotnost, dramatická výchova, výuka čtení, 1. ročník základní školy, projektové vyučování

Abstract

The bachelor thesis deals with using drama in education in teaching Czech language in the 1st grade of a primary school, especially in the field of reading literacy development. The theoretical part is divided into three sub-chapters. The first one is dedicated to teaching reading, the concept of reading literacy and the relationship with the Framework Education Programme. The second part is related to drama in education and its application in working with texts from a spelling book. It defines the place of drama education within the Framework Education Programme and in the school lessons. In conclusion, this section summarizes the interconnection of reading lessons and drama education. The practical part is dedicated to a project, which took place in the 1st grade of a primary. The project verifies the possibilities and limits of using the methods of drama in education to make the development of reading literacy more effective in teaching based on working with the spelling book.

Keywords

reading literacy, drama in education, teaching reading, primary school 1st grade, project-based learning

OBSAH

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Výuka čtení v 1. ročníku základní školy.....	8
1. 1 Čtenářská gramotnost	8
1. 2 Čtenářská gramotnost a RVP	10
1. 3 Slabikář.....	12
2. Dramatická výchova	14
2. 1 Dramatická výchova ve škole	15
2. 2 Práce s textem z hlediska dramatické výchovy.....	17
3. Dramatická výchova jako metoda ve výuce českého jazyka v 1. ročníku 19	
3. 1 Metody dramatické výchovy	21
3. 2 Projektové vyučování.....	22
4. Závěr teoretické části	24
PRAKTICKÁ ČÁST	25
5. Koncept projektu	26
5. 1 Východiska pro projekt	26
5. 2 Skupina.....	27
5. 3 Prostor	27
6. Realizace projektu.....	28
6. 1 V lese	28
1. vyučovací hodina	28
2. vyučovací hodina	31
3. vyučovací hodina	33
Závěrečná reflexe dne	35

6. 2 Řeka.....	36
1. vyučovací hodina	36
2. vyučovací hodina	39
3. vyučovací hodina	43
Závěrečná reflexe dne	47
6. 3 Jaro	48
1. vyučovací hodina	48
2. vyučovací hodina	50
3. vyučovací hodina	53
Závěrečná reflexe dne	54
7. Zhodnocení projektu	55
Závěr.....	56
BIBLIOGRAFIE	57
PŘÍLOHY	60

Úvod

Téma pro svou bakalářskou práci jsem nemusela hledat dlouho. Jako učitelka 1. ročníku se často potýkám s otázkou, jak efektivně u dětí rozvíjet čtenářskou gramotnost souběžně s výukou prvopočátečního čtení. Vzhledem k tomu, že při výuce využívám metod dramatické výchovy, jevílo se toto spojení jako optimální. Rozhodla jsem se realizovat projekt, ve kterém propojím výuku čtení s dramatickou výchovou.

Cílem teoretické části je vymezit pojem čtenářská gramotnost a poukázat na její možnosti propojení s Rámcově vzdělávacím programem. Vedle čtenářské gramotnosti je tématem teoretické části i dramatická výchova. Vymezuji její pojem, principy a metody. Poslední kapitola teoretické části se zabývá východisky pro dramatickou výchovu v procesu vzdělávání.

Cílem praktické části je naplánovat, zrealizovat, zhodnotit a popsat projekt uskutečněný v 1. ročníku základní školy. Projekt proběhl ve třech dnech, vždy 1., 2. a 3. vyučovací hodinu. V rámci projektu jsem hledala cesty k různorodé práci s texty ze slabikáře. Záměrem projektu bylo využití dramatické výchovy v hodinách českého jazyka.

Projekt byl plánován za účelem získání odpovědí na tyto otázky:

- Jak může přispět využití dramatické výchovy k efektivitě výuky prvopočátečního čtení?
- Jak může pedagog využít dramatické výchovy při práci se slabikářem, pokud u dětí rozvíjí čtenářskou gramotnost?

Bakalářská práce by měla poskytnout odpovědi na tyto otázky a být inspirací pro pedagogy, kteří hledají cesty k rozvoji čtenářské gramotnosti u žáků mladšího školního věku.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Výuka čtení v 1. ročníku základní školy

Když dítě nastupuje do školy, těší se, že se naučí číst. V prvním ročníku základní školy se tomu skutečně naučí. Nepůjde ale pouze o čtení slov a vět, naučí se také číst mezi řádky, prožije mnoho příběhů ze slabikáře a první čítanky, naučí se v textu orientovat se a nacházet informace. Naučí se skutečnému čtení. Naučí se tomu díky pedagogovi, který rozvíjí u svých žáků čtenářskou gramotnost, vede žáky ke kritickému myšlení, nechává ožívat texty a podněcuje u dětí zájem o knihy. Není to úkol snadný, je tedy pochopitelné, že se mu mnozí primární pedagogové vyhýbají.

Na počátku školní docházky je hlavním cílem naučit žáky především číst správně a přiměřeným tempem. Pro výuku čtení se v současné době využívá několik metod. Mezi nejvíce využívané patří analyticko-syntetická metoda, metoda globálního čtení, genetická metoda či metoda splývavého čtení. Pro žáky není tak důležitá metoda, ale to, jak pedagog vede žáky na jejich cestě ke čtení a vztahu ke knihám.

1. 1 Čtenářská gramotnost

Čtenářská gramotnost, úzce související s výukou čtení, je pojem zpracovaný v mnoha publikacích. Některé o ní hovoří v širším slova smyslu ve spojení s psaním, jiné definice jsou zaměřeny více na rozvoj čtenářských dovedností. Takovým příkladem je definice z pedagogického slovníku, kde je čtenářská gramotnost vymezena jako *„komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi (např. železniční jízdní řád, návod k užívání léku). Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět si texty přečíst a porozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu, aj.“*¹ Tato definice jasně ukazuje na důležitost spojení získaných poznatků a zkušeností s dovednostmi z každodenního života.

¹ Průcha, Walterová, Mareš, s. 42

Ke srovnání uvádím definici, která zmiňuje v souvislosti se čtením také psaní. *„Počáteční čtenářská gramotnost zahrnuje vedle rozvoje dovedností čtení také rozvoj psaní, vyjadřování a aktivního poslechu, důraz je ale zároveň kladen na význam rozvoje pozitivního vztahu ke čtení a rozvoje návyku využívat čtení jako prostředek komunikace dalšího vzdělávání.“*²

Čtenářská gramotnost má několik rovin, a každá z nich obsahuje mnoho dílčích dovedností. Znalost těchto dovedností umožňuje učitelům chápat problematiku rozvoje čtenářské gramotnosti přesněji, umožňuje také cíleněji plánovat výuku a volit efektivní metody pro jednotlivé hodiny směřující k daným cílům.

Zde uvádím přehled jednotlivých rovin čtenářské gramotnosti a jejich stručné vysvětlení.³

Vztah ke čtení je základním předpokladem pro další práci v oblasti rozvoje čtenářství. Pokud se u žáka vytvoří vztah ke čtení, může pedagog efektivně rozvíjet i další roviny čtenářské gramotnosti. Žák si vybírá knihy, které mu přináší zážitek z četby a využívá je jako zdroj poznání. S ostatními čtenáři, např. v rámci čtenářských dílen, sdílí své prožitky a vyjadřuje, proč se mu text líbil nebo nelíbil.

Doslovné porozumění znamená dekódování napsaného. Žák doslovně porozumí tomu, co je v textu napsáno a poté vypráví vlastními slovy. V textu dokáže oddělit podstatné od nepodstatného a pozná hlavní dějovou linii, kterou průběžně sleduje.

Vysuzování v pojetí čtenářské gramotnosti znamená formování hlavní myšlenky textu, především té, která není doslovně uvedena, ale i tvoření domněnek a hypotéz. Žák posoudí autorský záměr, obsah a použité prostředky vzhledem k pravděpodobnému adresátovi textu.

Metakognice, která stanovuje čtenářské cíle a vyhodnocuje jejich dosažení, ovlivňuje u žáka výběr vhodného textu a účel čtení konkrétního textu. Žák také umí volit vhodné strategie čtení v souladu s jeho záměrem a v případě potřeby je mění.

² Vykoukalová, Wildová, s. 16-17

³ Šlapal, Košťálová, Hausenblas, s. 12 - 13

Žák je schopen **sdílení** svých dojmů, závěrů, pocitů a prožitků z četby, ať už ústně či písemně. Také naslouchá druhým a uvažuje o kontextech interpretace. Četbou druhých se inspiruje.

V poslední řadě je žák schopen po přečtení textu **kriticky zamyslet** a **využít informace** a myšlenky z četby k rozšíření dosavadních vědomostí, názorů a zkušeností. Přečtený text propojí s jinými přečtenými texty. Na této úrovni žák využívá zkušenosti z četby pro rozvoj slovní zásoby, vlastního vyjadřování.

Čtenářská gramotnost jde ruku v ruce se vztahem ke čtení. Čtení by se mělo stát zábavou a radostí, při které dochází k postupnému zdokonalování čtenářských dovedností. U dětí je žádoucí od samého počátku výuky čtení navozovat kladný vztah ke čtení. Pokud si malí čtenáři nebudou knihy prohlížet, nebudou mít chuť poslouchat čtení od rodičů a nebudou se chtít o knihách bavit, nemůže je zákonitě bavit nad knihami přemýšlet a rozvíjet složky čtenářské gramotnosti.

I když jsme v poslední době obklopeni moderní technologií a je proto těžší u dětí navodit a udržet vztah ke čtení, vzniká mnoho iniciativ, které čtenářství podporují. Na tomto místě bych ráda jmenovala kampaň „Celé Česko čte dětem“, která je zaměřena na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže a na propagaci hodnotné literatury. Tato kampaň také vyzývá ke společnému čtení v rodinách. A právě rodina má velmi významný vliv na rozvoj čtenářství.

1. 2 Čtenářská gramotnost a RVP

Rozvoj čtenářské gramotnosti žáků na potřebnou úroveň by měl být jedním z hlavních vzdělávacích cílů základního vzdělávání. Leží na bedrech nejen učitelů českého jazyka, jak se mnozí domnívají, ale i na ostatních učitelích. V současné době je tendence rozvíjet čtenářskou gramotnost v rámci uceleného procesu napříč kurikulárními oblastmi.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je závazným dokumentem, kterým se škola řídí při sestavování školních vzdělávacích

programů. Ty přímo vychází z RVP ZV a škola je přizpůsobuje svým podmínkám a specifikům.

V RVP ZV dochází v průběhu let ke změnám a aktualizacím, ovšem pojem čtenářská gramotnost se v něm nevyskytuje. V současné době, podle RVP ZV, nemá čtenářská gramotnost svou jistou pozici v komplexním a dlouhodobém vzdělávání. *„Současná podoba RVP ZV neklade na rozvoj čtenářské gramotnosti takový důraz, jaký odpovídá jejímu významu pro úspěšný život žáků a současně varovným výsledkům našich patnáctiletých žáků v mezinárodních srovnávacích šetřeních. Za zvlášť závažné zjištění je považován fakt, že čtenářská gramotnost (nebo její složky) nefiguruje jako významný cíl na žádné úrovni RVP ZV.“⁴*

Rámcový vzdělávací program vymezuje pro 1. období 1. stupně v oblasti českého jazyka tyto očekávané výstupy:⁵

Očekávané výstupy stanovují úroveň vědomostí a dovedností, ke kterým by měli žáci na konci daného období dospět, a které mají činnostní povahu.

V oblasti komunikační a slohové výchovy: žák čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti, porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti, pečlivě vyslovuje, v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči.

V oblasti jazykové výchovy: žák porovnává a třídí slova podle zobecněného významu – děj, věc, okolnost, vlastnost, rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky.

V oblasti literární výchovy: žák vyjadřuje své pocity z přečteného textu, pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností.

Rámcový vzdělávací program obsahuje daleko více očekávaných výstupů k českému jazyku, zabývám se zde pouze těmi, které se váží k projektu realizovaným s 1. ročníkem a popsáným v praktické části této práce.

Závěrem této kapitoly bych ráda zdůraznila, že rozvíjení čtenářské gramotnosti ve školním věku je považováno za fundamentální dovednost, která následně ovlivňuje nejen školní vzdělávání jedince, ale také proces jeho

⁴ Gramotnosti ve vzdělávání, str. 18

⁵ RVP ZV, s. 18 - 21

celoživotního učení. Od prvopočátečního nácviku čtení by jej měli žáci vnímat jako zdroj zábavy, prostředek k získávání informací, k utváření vlastních názorů a postojů. Samotná výuka čtení, by měla být vedena tak, aby čtenářský zájem podpořila.

1. 3 Slabikář

Slabikář je tradiční didaktická pomůcka určená primárně pro žáky 1. ročníků základních škol. Její název vychází od slova „slabikovat“. Slabikář musí splňovat požadavky Rámcového vzdělávacího programu a měl by respektovat metodu nácviku čtení, které je určen.

Slabikáři mohou předcházet pracovní sešity s názvem *Živá abeceda*, které seznamují žáky hravou formou s prvními písmeny a prvními větami. Po slabikáři je vhodné číst v čítance, která obsahuje texty delší, s dějem a postavami, přímou řečí a souvětími.

Ve škole, kde učím, využíváme v 1. ročníku slabikář nakladatelství Nová škola, konkrétně Duhovou řadu. Jednotlivé dvoustrany jsou zaměřeny vždy na konkrétní písmeno. Na levé straně je písmeno, k němu obrázky slov začínající na dané písmeno a krátký text s vysokou frekvencí výskytu vyučovaného písmene. Na pravé straně jsou cvičení, doplňovačky, slovní přesmyčky, které rozvíjí poznání písmene. Z počátku slabikáře jsou v textech místo některých slov obrázky. Ke konci slabikáře jsou texty delší a objevují se první souvětí, věty tázací a rozkazovací.

Krátce se zmíním o obsahové stránce slabikáře Nová škola. Jednotlivé texty na sebe nenasazují, jsou zaměřeny na různá témata blízká dětem (domov, rodina, příroda, zvířata, sport). Mnoho textů je popisných, především v první půlce slabikáře. Toto uspořádání je vhodné z hlediska úrovně čtenářských dovedností u prvňáčků v tomto počátečním období. Např.: „*Ríša má 10 korun. Mirek kupuje dva sýry. Irena umývá pórek. Roman jí párek....*“⁶ V případě, že pedagog chce pracovat s texty tvořivě, je třeba dobře vybírat. Pro účely dramatické výchovy poslouží lépe texty ve druhé půlce slabikáře, kde najdeme i klasické pohádky ve zjednodušené verzi. Pro projektové vyučování jsou využitelná témata ročních období, zvyků a tradic,

⁶ Slabikář Nová škola, s. 42

přírody a zvířat. Úzce je lze propojit s prvoukou a dramatickou výchovou, hudební a výtvarnou výchovou. Také texty, které obsahují několik postav a mají alespoň krátký děj, jsou pro děti (i pedagoga) snáze uchopitelné.

V některých hodinách jsem využila také texty ze slabikáře nakladatelství ALTER. Mělo to několik důvodů: prvním z nich je, že texty jsou tematicky odlišné. Druhým důvodem je, že již od prvních stránek najdeme ve slabikáři delší věty s přímou řečí a interpunkcí. Vzhledem k tomu, že má třída byla s tímto druhem textů seznámena, rozhodla jsem se i tento slabikář využít pro svůj projekt.

Pro pedagogy jsou určeny metodické příručky vydávané ke slabikářům. Slouží jako zdroj inspirace pro práci s texty, nabízí činnosti na rozvoj čtenářské gramotnosti, aj.

2. Dramatická výchova

Dramatická výchova je: „Pedagogická disciplína, která využívá některých prostředků a postupů divadelního umění, protože pracuje především s mezilidskými vztahy, se situacemi (v nichž se mezilidské vztahy projevují) a s přeměnou, přeměňováním, které vychází z dětem vlastního, přirozeného hraní "jako"; podstatou této přeměny je jednání, jímž se účastníci hry a vše, co je její součástí (prostor, předměty, zvuky), stávají něčím nebo někým jiným, než ve skutečnosti jsou; to hráčům umožňuje vytvářet fiktivní svět - dramatické postavy, děje a prostředí - a vědomě s ním pracovat.“⁷

„Je založena na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Toto prozkoumávání a poznávání se děje ve fiktivní situaci prostřednictvím hry v roli, dramatického jednání v situaci.“⁸

„Dramatická výchova klade do středu procesu žáka, dítě. Žák je vnímán jako subjekt procesu, jako individualita se svými potřebami, zájmy, znalostmi, dovednostmi, postoji a hodnotami.“⁹

Dramatická výchova stojí na principech, z nichž bych některé ráda zmínila. K jednotlivým principům se vyjadřují autoři v různých publikacích, já jsem se inspirovala pro tuto tematiku publikací *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*. Veškeré principy spolu velmi úzce souvisí a je velmi těžké je od sebe oddělovat, byť pouze pro účely této práce.

Mezi základní princip řadíme **činnostní pojetí vyučování**, při kterém je pozornost je změřena na péči o proces, kde je aktivním spoluvůrcem dítě. To přináší své zkušenosti a získává nové, emocionálně prožívá vše, co daný okamžik přináší.

Navázala bych principem **psychosomatické jednoty**, tj. jednoty vnitřního světa s tělem. Jde o proces přeměny vnitřní představy ve vnější projev.

⁷ Provazník, www.rvp.cz

⁸ Machková 2007, s. 32

⁹ Marušák a kol., s. 9

Hra je dalším neopomenutelným principem, v dramatické výchově jde především o „hru jako“ a „hru na“. Děti přijímají fikci, vstupují do rolí, jsou vtaženi do fiktivního světa, ve kterém jednají, řeší problémy a konflikty. Rolové hry ale nejsou jediné, které dramatická výchova využívá. Existuje celá řada průpravných her a cvičení zaměřených na určité dovednosti, a to nejen do prostředí divadelního, ale i běžného života. Mohou také sloužit k utváření vztahů ve skupině.

Improvizace jako princip dramatické výchovy nabízí žákům situace, děje, postavy, místa, která jsou teď a tady a vyzývají žáky k okamžitému jednání.

Ať už vnímáme dramatickou výchovu jako obor, jako metodu nebo jako předmět ve škole, je třeba si uvědomit, že k její úspěšné realizaci je zapotřebí kompetentního pedagoga - tvořivého, empatického a s určitými znalostmi v oboru.

2. 1 Dramatická výchova ve škole

Dramatická výchova je učení skrze vlastní prožitky a zkušenosti. Je to systém činností, které jsou cíleně řazeny nebo strukturovány do vyučovací hodiny, projektu či do několika na sebe navazujících vyučovacích hodin.¹⁰

V současném moderním pojetí výuky je kladen důraz na žáka, jeho aktivitu a participaci při výuce. V tomto ohledu se dramatická výchova jeví jako vhodná metoda využitelná v mnoha vyučovaných předmětech.

Od poloviny 90. let je dramatická výchova součástí školního vzdělávání a nyní také součástí Rámcového vzdělávacího programu, kam se zařazuje jako doplňující vzdělávací obor. Na základě školního vzdělávacího programu může být poté volitelným, povinným nebo povinně volitelným předmětem. Lze také využívat její metody ve výuce jiných předmětů.

V RVP jsou uvedeny očekávané výstupy, ale vzhledem k tomu, že dramatická výchova je řazena v doplňujících vzdělávacích oborech, nejsou závazné, pouze doporučené.

¹⁰ www.rvp.cz

Očekávané výstupy jsou specifikovány pro oblast dramatické výchovy pro 1. období 1. stupně takto:

Vybrané očekávané výstupy jsem volila v návaznosti na projekt, kterému se věnuje praktická část této práce.

Žák přijímá pravidla hry, vstupuje do jednotlivých rolí (později v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat), rozlišuje herní a reálnou situaci, zvládá základy správného tvoření dechu, hlasu, artikulace a správného držení těla; dokáže hlasem a pohybem vyjadřovat základní emoce a rozpoznávat je v chování druhých.

Dramatická výchova také rozvíjí žáky v oblasti sociálně komunikační dovednosti - spolupráce, komunikace v běžných životních situacích, v herních situacích a v situacích skupinové inscenační tvorby, prezentace, reflexe a hodnocení. V oblasti psychosomatických dovedností jde o práce s dechem, správné tvoření hlasu, držení těla, verbální a neverbální komunikace.

V případě, že využíváme dramatickou výchovu jako metodu v ostatních předmětech nebo ji vyučujeme jako samostatný předmět, dají se očekávat jisté překážky.

Jednou z nich může být čas strávený přípravou lekcí nebo projektů. „Uplatnění principů dramatické výchovy mnohdy vede pedagogy k vytváření časově i metodicky propracovanějších celků, tematických bloků, projektů. Je to dáno už samotnou povahou oboru – chce nabízet cesty pod povrch věcí, k různým úhlům, k objevování, k tvorbě...“¹¹ Z vlastní zkušenosti vím, že lekce jde tvořit i jednodušší a přesto mají kýžený efekt, aktivizují žáky a ozvláštňují náš společný čas. V případě delších lekcí jde velmi snadno spojit několik vyučovacích hodin do bloku, zvláště na 1. stupni.

Při využití dramatické výchovy ve výuce také můžeme být omezeni prostorovými podmínkami. Běžná třída nebývá uzpůsobena volnému pohybu. Lze však uspořádat lavice tak, aby vzniknul prostor jak pro hru, tak pro skupinové aktivity, třídu je možné doplnit kobercem nebo polštáři. *„Zásadní je volný prostor, který nebrání v pohodlném sezení, ležení (součástí lekce bývá relaxace, zklidnění*

¹¹ Marušák a kol., s. 15

vleže, poslech se zavřenýma očima), pohybu a zároveň umožňuje variabilitu, členění, například na prostor dívání se a na prostor ukazování, prezentace.“¹²

Počet žáků ve třídě by se mohl stát překážkou, pokud bychom pracovali s celou třídou jako jednotnou skupinou po celou dobu lekce/hodiny. Velmi dobře se uplatňuje dělení žáků do skupin, ti však musí být na práci ve skupinách zvyklí a dodržovat v těchto případech určitá pravidla. *„Skupinová práce je pro proces jednou z hlavních organizačních forem. Umožňuje tak učitelův aktivní zapojení všech členů skupiny do programu hodiny.“¹³*

Nepřekonatelnou překážkou se zdá být chování žáků. V případě, že zvolím jako učitel pro děti lákavé a neobvyklé téma, zapojím všechny děti ve třídě tak, že se stanou spolutvůrci a dám jim určitou míru svobody v tvorbě a vyjádření, neměl by nastat zásadní problém. Pedagog by měl poznat chvíli, kdy zájem dětí klesá a přehodnotit proces např. zařazením jiné aktivity, přestávkou, relaxací, apod.¹⁴

I přes výše jmenované překážky (a mnohé další, které jsem nezmínila), má dramatická výchova své místo v moderním a kooperativním pojetí vyučování. Nabízí se i celá řada nenáročných metod, které pomohou odstartovat proces ucelené dramaticko – výchovné práce.

2. 2 Práce s textem z hlediska dramatické výchovy

V dramatické výchově je mnoho lekcí postaveno na literární předloze. Předlohu si mohou volit sami žáci, předlohu může vybírat pedagog nebo na výběru participují obě strany. Nejčastějším postupem je, když předlohu volí pedagog. V případě učební látky je tím, kdo volí, učitel.

„Hlavním kritériem volby částí učební látky pro dramatické aktivity je, zda obsahují mezilidské vztahy a kontakty. Drama není způsobilé k tomu, aby se jeho prostřednictvím učila fakta, nemůže také nahrazovat ty části výuky, jejichž cílem je naučit žáky a studenty abstraktnímu myšlení...“¹⁵

¹² Marušák a kol., s. 17

¹³ Marušák a kol., s. 20

¹⁴ Marušák a kol., s. 26

¹⁵ Machková 2012, s. 33

„Znalost dramatických metod ovšem může posloužit učitelé kteréhokoli předmětu k obohacení výuky o aktivní metody, o cvičení a hry spojené s tematikou předmětu, tedy o metody, které jsou na pomezí inscenačních postupů a didaktické hry.“ ¹⁶

Pokud je dramatická výchova samostatným předmětem na základní škole, lze volit látky nezávisle na ostatních vyučovaných předmětech a zaměřit ji k osobnímu rozvoji žáků. Je tu ale možnost projektové výuky (viz kapitola Projektové vyučování). Při uplatnění dramatických postupů v jiných předmětech je jednoznačně volena jako předloha učební látka. Pedagog se soustředí na ty části, které obsahují dramatický prvek. ¹⁷

Výběr textu má určitá kritéria, která je třeba brát v potaz. Jedním z nejdůležitějších kritérií je věk účastníků. Pro každý věk jsou typická jiná témata i typ literatury. Pro děti mladšího školního věku, ke kterým se váže velká část této práce, jsou vhodné lidové pohádky – přehledné, schematické a obsahující akci a jednání. Dětem jsou také blízké pohádky kouzelné, s hrdinou schopným vykonat velké skutky. ¹⁸

Mezi další kritéria se řadí metody a postupy práce s textem, zvolené téma, zkušenosti účastníků.

Při plánování práce s textem by měl učitel brát do hry i jisté překážky. Pro práci se slabikářem je to jednoznačně váha daného textu. Bude text sloužit pouze jako inspirace nebo východisko autorské práce učitele? Bude dostatečnou oporou pro následnou práci? Nese takový text dostatek situací k práci na poli dramatické výchovy? Není text určen pouze pro potřeby výuky čtení? Na tyto otázky si odpoví každý učitel sám za sebe, vyhodnotí, zda je text využitelný pro konkrétní třídu, pro konkrétní situaci, zda povede práce na textu k vytýčeným cílům.

¹⁶ Machková 2012, s. 33

¹⁷ Machková 2012, s. 42

¹⁸ Machková 2012, s. 36

3. Dramatická výchova jako metoda ve výuce českého jazyka v 1. ročníku

„Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické.“¹⁹

Proces vzdělávání žáků je záměrnou, cílevědomou a systematickou činností, kterou ve školním prostředí vykonává primárně pedagog.

V současné době má pedagog možnosti využít moderní metody výuky a najít takovou instituci, která bude vyhovovat i jeho stylu výuky. Mnoho učitelů stále zůstává věrno klasické frontální výuce, při které jsou aktivní složkou oni a žáci pasivní. Žáci sedí v lavicích klasicky uspořádaných a plní úkoly podle zadání učitele.

Oproti tomuto stojí například učitel dramatické výchovy, resp. ten, který využívá principy dramatické výchovy v ostatních vyučovaných předmětech a/nebo využije její metody jako integrující prvek v rámci projektového vyučování. Tento pedagog dbá na rozvoj osobnosti u svých žáků, stejně tak jako na obsah učiva. Z dětí rostou vnímavé a tvořivé osobnosti, které jsou schopné respektovat druhé a jejich názory, s druhými umí spolupracovat na společném díle, umí také požádat druhé o pomoc a spoléhat na ně.²⁰

Dramatická výchova zařazena jako podpůrná metoda při vyučování jiných předmětů, přináší řadu výhod. Nespornou výhodou je trvalejší a vědomější zapamatování tématu z hodin. Pokud má dítě možnost něco vyzkoušet a osobně zažít, zapamatuje si své prožitky i fakta spojená s probíranou látkou, lépe a přesněji.

V případě využívání dramatické výchovy při výuce českého jazyka na 1. stupni základní školy je možné se opřít o několik očekávaných výstupů z RVP, které se více či méně shodují pro oba předměty, jsou ale přizpůsobeny podstatě daného vyučovacího předmětu.

Literární výchova vede žáky k tvořivé práci s textem, stejně tak při dramatické výchově může vycházet pedagog z literárních textů. Toto je propojení, které ve své praxi využívám nejčastěji. Ve fázi prvopočátečního čtení je pro žáky velmi obtížné

¹⁹ Machková 2007. s. 32

²⁰ Bláhová, s. 23

s textem pracovat. Slabikář v tomto ohledu neposkytuje mnoho příležitostí. V tuto chvíli je vhodné využívat textů jiných. S postupem času, kdy žáci čtou delší, je možné se o některé texty ze slabikářů opřít. Není to však vždy snadné vzhledem k povaze textů. Je samozřejmé, že text ze slabikáře nelze stavět na roveň textů, které se používají jako východisko pro dlouhodobou práci v dramatické výchově nebo strukturovaného dramatu, lze je ale velmi dobře využít pro jednotlivé lekce – tedy jednotlivé vyučovací jednotky. V případě, že se pedagog neopírá o slabikář, jako je tomu v projektu, který jsem uskutečnila já se svými žáky, má daleko větší možnosti práce s textem. Nicméně pokud chce, aby si žáci text sami přečetli, je potřeba počkat, až toto ovládají.

Pro práci s textem, ať už se jedná o krátký text ze slabikáře, čítanky nebo jde o knihu typu „první čtení“ je vhodné, aby byl obsažen konflikt, který dává pedagogovi více možností pro následnou práci. V případě, že text je pouhou informací o tom, „co se kde děje a co kdo dělá“, je náročnější hledat témata k práci s textem. Toto vyvozují z vlastní praxe a také ze zkušenosti z projektu.

„Pro dramatické činnosti obvykle nejsou vhodné příběhy, jejichž základ netvoří mezilidské vztahy, ale vztah člověka k přírodě, hmotě, k nástroji, líčení přírody, rostlin a zvířat, krajin, měst...“²¹

Dalším společným jmenovatelem českého jazyka a dramatické výchovy na poli očekávaných výstupů je práce s rolí. V dramatické výchově je práce s rolí jedním ze základních principů, v českém jazyce se dá využívat jak při četbě, tak při práci s textem jako doplňková metoda. V rovině českého jazyka jde při čtení pouze o přizpůsobení hlasu, tempa, intonace dané postavy (*„Žák rozlišuje v textu druhy vět podle postoje mluvčího a k jejich vytvoření volí vhodné jazykové i zvukové prostředky.“*)²² V propojení s dramatickou výchovou při další práci s textem je již možné využívat i vstupu do rolí. V tomto případě jde ve většině případů o simulaci.

Při čtení také učitel dbá na správné tvoření hlasu, správné návyky dýchání, artikulaci, práci s hlasem. *„Žák v krátkých mluvených projevech správně dýchá a volí vhodné tempo řeči.“*²³ Další společný znak ukazuje formulace *„Žák zvládá základy*

²¹ Machková 2012, s. 50

²² RVP ZV, s. 20

²³ RVP ZV, s. 18

správného tvoření dechu, hlasu, artikulace“,²⁴ kterou najdeme v očekávaných výstupech pro 1. období.

Na závěr bych ráda zmínila přednes, kterému se věnují také oba dva obory. V tomto případě jsou očekávané výstupy k přednesu zahrnuty pouze v oblasti literární výchovy *„Žák čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku.“*²⁵

3. 1 Metody dramatické výchovy

V souvislosti s výukou jsou vždy spojovány metody. V následující kapitole se budu věnovat metodám dramatické výchovy.

„Metoda v nejobecnějším slova smyslu znamená cestu k cíli, která rozhoduje o jeho dosažení. V pedagogice je vykládána jako záměrné uspořádání činností učitele a žáků, směřující k naplnění cílů pedagogických.“²⁶

Podle J. Valenty lze pojmem metoda označit celý systém dramatické výchovy. Na tuto definici ukazuje například formulace „dramatická výchova jako metoda vyučování“. Metodou lze ale také označit základní koncepční metodický princip systému, na němž je dramatická výchova založena. Základní metodou dramatické výchovy je hra v roli.²⁷

„Pojmem metoda lze označit specifický styl práce.“²⁸

Vrátím-li se k výkladu pojmu E. Machkové, bude potřeba věnovat se kritériím, která ovlivňují volbu metody – tedy volbu cesty. Metoda je úzce spjatá s obsahem a cílem, to vede učitelku k nutnému zhodnocení potřeb žáků, vývojového stupně jejich myšlení, míry zkušeností a okruhy zájmů. Učitel musí zhodnotit, zda je také jím zvolená metoda schopna naplnit stanovené cíle.²⁹

²⁴ RVP ZV, s. 18

²⁵ RVP ZV, s. 21

²⁶ Machková 2017, s. 94

²⁷ Valenta, s. 46

²⁸ Valenta, tamtéž

²⁹ Machková 2017, s. 94

Jak J. Valenta, tak E. Machková uvádí jako klíčovou metodu pro dramatickou výchovu hru v roli.

Hra v roli má tři základní typy, podle toho, jak hluboká je hráčova proměna do role.³⁰

Simulace je první rovinou hry v roli. Hráč jedná ve hře za sebe, ale ve fiktivní situaci. Rozhoduje se podle svých zkušeností, promítá do role své emocionální prožívání a svou osobnost.

Alterace je hlubší forma rolově hry, kdy na sebe hráč vezme roli někoho jiného a hraje ve fiktivní situaci, ve smyslu „já v roli“. Je to běžná úroveň hraní v dramatické výchově.

Charakterizace je nejsložitější forma hry v roli. Jde hlouběji do vnitřních motivací postavy, hledá její psychologické charakteristiky a zkoumá její vnitřní svět.

Základní třídění metod:³¹

základní metody rolové hry, jednání lidí realizované v rámci fiktivní situace - metoda (ú)plné hry

divadelně dramatické metody - metody pantomimicko-pohybové a metody verbálně-zvukové

metody a techniky doplňující základní metody rolové hry - metody graficko-písemné a metody materiálově-věcné

3. 2 Projektové vyučování

„Projektové vyučování je nejkompexnější vyučovací metodou. Projektová metoda totiž může absorbovat celou řadu jednodušších vyučovacích metod. Projekt je potom jakýmsi rámcem, v jehož mantinelech se odehrává výuka založená na nejrůznějších metodách, většinou činnostních.“³²

³⁰ Valenta, s. 54

³¹ Valenta, s. 123

³² www.ctenarska-gramotnost.cz

Projektová metoda vyučování využívá integrace učiva z různých oborů/předmětů do jednoho celku. Stojí proti klasické výuce ve školních hodinách po 45 minutách, neboť dovoluje propojovat jednotlivé předměty a umožňuje žákům vidět dané téma z různých úhlů pohledu, v souvislostech a celistvě. Během procesu dochází k propojení teoretických znalostí s reálnými prožitky.

Dramatická výchova má povahu činnostního učení, stejně tak jako projektová výuka. Středem tvůrčího procesu je žák, jeho aktivita a zodpovědnost za konkrétní výstup – v dramatické výchově se může jednat o divadelní představení či krátkou etudu.

„Podnikavost, aktivita a spoluzodpovědnost žáků je s projektovou metodou neodmyslitelně spjata. Vedle těchto aspektů se zdůrazňuje i zaměření projektu na konkrétní výstup. Tím může být knižní publikace, nástěnka, obrázek, prezentace na počítači, pomůcka pro vyučování, přístroj, plakát, mapa, umělecký výtvor, dramatické představení, výstava, jídlo, obal, počítačový software, výlet nebo třeba trh s výrobky žáků.“³³

Je tedy zřejmé, že výstupem z projektu není písemná práce nebo ústní zkoušení, které je typické pro běžný styl výuky.

Nespornou výhodou výstupu z projektu je jeho hmatatelnost. Postupnou prací vzniká něco konkrétního a žáci jsou tímto motivováni – vidí, „že to někam vede“. Postupnými kroky se přibližují k cíli a po jeho dosažení se mohou pochlubit rodičům nebo kamarádům. Každý žák může říci: „Tuto část projektu jsem udělal já.“³⁴

Pro projektové vyučování je důležité, aby byli aktivně zapojeni všichni žáci v maximálním možném nasazení. Není potřeba, aby se zapojovali stejnou měrou, je třeba respektovat individualitu každého z nich, jejich zájmy i potřeby. V průběhu projektu jsou zařazeny také individuální činnosti.

Nedílnou součástí projektového vyučování je závěrečná reflexe projektu, procesu, i výsledku. Nacházíme zde opět paralelu s dramatickou výchovou, která považuje reflexi za jednu ze svých hlavních metod.

³³ www.ctenarska-gramotnost.cz

³⁴ www.ctenarska-gramotnost.cz

4. Závěr teoretické části

V teoretické části jsem se zabývala čtenářskou gramotností a dramatickou výchovou, v obou případech také jejich vztahem k Rámcově vzdělávacímu programu. Dramatická výchova v tomto dokumentu zaujímá své právoplatné místo, ovšem s pojmem čtenářská gramotnost se v RVP nesetkáme. Nicméně roviny čtenářské gramotnosti korespondují více či méně s obsahy vzdělávání v oblasti jazykové komunikace.

Rozvoj čtenářské gramotnosti u žáků 1. ročníku je téma, které se nese celou mou bakalářskou prací. V úzkém spojení s rozvojem čtenářské gramotnosti je výuka prvopočátečního čtení. Kdy jindy začít u dětí budovat kladný vztah ke knihám a ke čtení, jako aktivitě obohacující jejich osobnost? Mnoho však záleží na pedagogovi. Na jeho přístupu ke čtení, volbě metod výuky i výukových materiálů.

Žáci se učí číst ve slabikáři, zdokonalují se v technickém čtení a sbírají jedničky. Ví však, o čem čtou? Umí si za přečteným slovem „les“ představit konkrétní stromy, vybavit si zvuky lesa a zpěv ptáků? Může jim k tomu napomoci dramatická výchova. Její metody umožní dětem přečtené texty prožívat a vidět pod povrch, číst mezi řádky.

Není vždy nutné naplánovat několikahodinový projekt, který v sobě obsahuje učivo několika předmětů. Důležité je, dát dětem možnost odpoutat se od prostého čtení a skrze jednoduché aktivity je vzít do světa pohybových improvizací, relaxací i honiček, živých obrazů a hraní v rolích.

První část práce nabízí pohled na možnosti využití dramatické výchovy při výuce čtení, k tomu tématu zároveň podává teoretická východiska a umožňuje lepší orientaci v metodách práce se slabikářem, které jsou popsány v části praktické.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Koncept projektu

5. 1 Východiska pro projekt

Při projektu vycházím z práce se svou třídou. Český jazyk je v první třídě jedním z hlavních vyučovacích předmětů. Každodenní setkávání nad slabikářem čítankou nebo jinými texty přináší dětem (i mně) radosti i starosti. Na počátku školního roku, kdy se děti učí číst, se soustředíme více na technické čtení, jednotlivá slova, krátké věty. Později, když se z vět začnou vynořovat první příběhy, děti ožívají. Přečetli si o psovi Samovi, který má plnou mísu masa! Psa s mísou si zahrajeme, nakreslíme a dokonce i zazpíváme. Pár vět postačí jako inspirace pro další práci – práci tvořivou a aktivní. V tu chvíli cítím, že jdeme správnou cestou.

Texty ze slabikáře, jak bylo zmíněno v teoretické části, mohou inspirovat, ale také poslouží pro systematickou a cílevědomou práci se třídou na poli rozvoje čtenářské gramotnosti i osobnostně – sociální výchovy.

Pro tento projekt jsem si vybrala tři texty ze dvou slabikářů. Každý z textů byl určen pro jeden den. Liší se od sebe délkou, obsahem a původem. První z nich „V lese“ je složen z několika krátkých vět, vystupují v něm čtyři postavy, které vykonávají nějakou akci. Druhý text „Řeka“ je popisný. Je oproti prvnímu mnohem delší, obsahuje i souvětí. Popisuje vodní tok od pramene k moři. Poslední text „Pěnkava“ je nejdelší a najdeme v něm několik motivů – jaro, mláďata se učí létat, děvčata běží domů.

Při plánování projektu jsem brala v potaz zkušenosti dětí s dramatickou výchovou, jejími metodami a s projektovým vyučováním, úroveň čtenářských dovedností, roční období, kdy projekt proběhne a okolnosti, které jsou dané školou.

Projekt je rozdělen do tří dnů - tří částí, které na sebe nenavazují. Spojuje je však jedno téma – příroda. V každém dni se bude jednat o tři vyučovací hodiny, vždy 1., 2. a 3. hodina s přestávkami. Dobu přestávek mohu lehce upravit, ne však zela pozměnit proti standardním časům.

Cílem projektu je ukázat pedagogům možnosti práce s texty ze slabikáře především pomocí dramatické výchovy a/nebo projektového vyučování. Zároveň projekt poskytuje náhled na jednotlivé části projektu a jeho možná úskalí, která hodnotím v reflexích.

5. 2 Skupina

Skupinou, se kterou jsem tento projekt realizovala, je třída 1. B, kde jsem třídní učitelkou. Třída má 24 žáků, ve třídě je pět dětí ukrajinského nebo ruského původu a dva chlapci romského původu. Ve třídě není žádné dítě oficiálně v inkluzi.

Od září zařazuji do výuky metody dramatické výchovy, skupinovou práci, projektové metody vyučování, reflexe a vedu děti ke kritickému myšlení a samostatnosti při práci. Děti si užívají chvíle, kdy ráno vcházím do třídy v roli někoho jiného, chvíle společného tvoření, ale i ty, kdy ležíme na zemi a vyprávíme si strašidelné příběhy nebo jen posloucháme zvuky našeho těla. Mým největším cílem pro prvňáčky je, aby chodili do školy s radostí a ve třídě se cítili bezpečně. Jejich nespornou výhodou je, že jsou v takové fázi vývoje, kdy jsou připraveni absorbovat neskutečné množství nových poznatků. Čtení, psaní i matematiku vstřebávají s absolutní samozřejmostí.

5. 3 Prostor

Třída je prostorově uzpůsobena tak, že lavice jsou za sebou po obvodu třídy a v zadní části třídy. Uprostřed vzniká prostor pro pohyb a sezení na zemi. V případě potřeby se přesuneme na část dopoledne do školní družiny, kde je koberec a více volného prostoru.

6. Realizace projektu

6. 1 V lese

Pro první den projektu jsem si vybrala text ze slabikáře nakladatelství Nová škola. Tento text je v první části slabikáře, je zaměřen na písmeno „H“. V době realizace projektu pracujeme již s texty delšími, ale dětem nijak nevadilo, že jsme se k tomuto textu vrátili. Dokonce si na něj mnozí pamatovali i přesto, že jsme jej pouze četli a nijak se mu více nevěnovali.

Text

„Hynek a Hanuš jdou k lesu.

Z lesa se ozývají hlasy.

Vít s Hanou nesou košík.

Láká je hod šiškou na cíl.

Cílem je kmen smrku.

Nejlépe hází Hynek.“ ³⁵

(viz Příloha č. 5)

Namísto slov *košík*, *šiška*, *smrk* jsou obrázky. Při prvním čtení (v zimě) jsme vydedukovali podle jednotlivých znaků, že se jedná o smrk.

1. vyučovací hodina

Název: Jdeme do lesa

Prostor: třída

³⁵ Slabikář Nová škola, s. 54

Cíl vyučovací hodiny: seznámení s tématem a prostředím lesa, seznámení s postavami

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: přečíst krátký text, porozumět textu a všem jeho slovům, umět o textu vyprávět vlastními slovy v rámci reflexe, každé postavě přiřadit činnost, která se jí týká, najít souvislosti v textu

Cíle v oblasti dramatické výchovy: přijímat role vedoucího nebo vedeného, spolupráce ve skupině, schopnost reflexe

Využité metody: chůze prostorem, zaujímání pozice v prostoru, brainstorming, živé obrazy, práce s textem ve skupině, reflexe

Společný kruh

Tématem kruhu je to, co jsme dělali o víkendu a také to, zda byl někdo na výletě v přírodě. V případě že ne, dostaneme se k tématu později. Pokud někdo z dětí zmíní les, vrátíme se k tomu na konci kruhu a rozvineme povídání na téma les. S dětmi si připomeneme, co všechno v lese najdeme, co vidíme, slyšíme a cítíme. Jaký je les a co se v něm dá prožít.

Les

Na tabuli napíšeš doprostřed velké slovo „les“ a vyzvu děti, aby přicházely a psaly to, co je k lesu napadne. Nemusí to být pouze rostliny, živočichové, ale také pocity a to, jaký les je. (viz Fotografie č. 1 v příloze)

Když je tabule zaplněna nebo když už nemá žádné z dětí nápad, společně projdeme všechna slova. U žádného se dlouho nezastavujeme, jen se ubezpečím, že všechna slova jsou pro všechny čitelná.

Přeměna v les

Chůze prostorem s motivací nabarvení podlahy na zeleno a hnědo, jako je tomu v lese na zemi. Na cinknutí trianglu se děti zastaví do štronza a podle mé instrukce vytvoří něco z lesa. Např. starý strom, suchý pařez, malého zajíčka, měkký mech, větvička jehličí, spadlý list, apod.

Můj les

Na počátku této aktivity si s dětmi řekneme, jak budeme s ostatními manipulovat – jemně a pomalu, ne trhavými násilnými pohyby.

Vyberu vždy jedno dítě, které si postaví svůj les. Na tabuli si vybere několik slov a ze svých spolužáků vystaví dané věci v určitém vztahu. Např. šiška pod stromem a na stromě jehličí. Když je les postaven, s ostatními můžeme hádat, co vidíme, hodnotit, zda je to podobné skutečnosti, apod.

Co se děje v lese?

Rozdělím děti do skupinek za použití lístečků s obrázky, které se vážou k textu (strom, košík, šiška, větvička s jehličím, houba a pařez). Lístečky rozhodím do vzduchu a poté, co jsou obrázky vysbírané, děti se samy rozdělí. Je to pro ně jeden ze známých způsobů dělení.

Každá skupina dostane obálku s rozstříhanou větou a úkolem je větu složit. Každá věta má také číslo, které určuje pořadí, v jakém věty následně děti čtou. V tuto chvíli děti znají tedy celou podobu textu. Celý text si společně přečteme.

Společná reflexe

Posadíme se do kruhu na zem. Začnu reflexi otázkou, co jsme se dozvěděli o lese, jaké máme v textu postavy a co o nich prozatím víme. Pokud bude chtít někdo vyjádřit svůj názor na práci během hodiny, v tuto chvíli na to je prostor.

Reflexe vyučovací hodiny

Celá vyučovací hodina proběhla podle plánu. V kruhu na začátku skutečně někdo z dětí zmínil procházku do lesa, čehož jsem využila a následně do tématu přenesla celou skupinu. Také jsme se dostali k vůním z lesa, k chutím lesních plodů a zpěvu ptáků. Při chůzi prostorem některé děti spontánně vytvářely zvukovou kulisu lesa, což je samozřejmě v pořádku.

Při stavění obrazů lesa žáci využívali různá slova z tabule a snažili se pro ostatní připravit těžké hádanky. Dávali si ale pozor, aby zobrazili skutečnost co nejpřesněji.

Velmi pěkně se dětem dařilo vytvářet stromy se všemi jejich částmi, v prvouce jsme v tu dobu části rostlin probírali a došlo k ukázkovému propojení.

Také jsme v průběhu aktivity došli k variantě, kdy les staví dvě děti paralelně. V případě většího prostoru by bylo možné mít i více skupin paralelně.

Při první větě „Hynek a Hanuš jdou k lesu.“ se ozvalo několik dětí, které si na text vzpomněly. V průběhu práce si několik dětí vzpomnělo, že jsme to kdysi četli.

Při společné reflexi se několik dětí zmínilo o společné práci a chválili spolužáky, že s nimi hýbali jemně a to jim přinášelo dobrý pocit („Když se mnou Kristýnka hýbala, tak to bylo úplně jemný a proto jsem se cítila dobře.“).

2. vyučovací hodina

Název: Kdo je v lese?

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny: hlubší poznání postav a linie jejich „příběhu“

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: vnímat nevyslovené, číst mezi řádky, formulovat své myšlenky, rozvoj sluchové percepce, třídít slova podle zobecněného významu – děj, jméno, zobecňovat první dojmy z přečteného a zpracovat informace logicky

Cíle dramatické: zvládat základy práce s dechem a hlasem, vstupovat do role

Využité metody: skupinová práce, pracovní list, práce s textem, živé obrazy, práce s hlasem – síla hlasu, postupné zeslabování, reflexe

Text - čtení

Skupiny, které vznikly v průběhu první hodiny, se sesednou do prostoru a každá dostane v celku napsaný text. Text jsem přepsala ze slabikáře a obrázky jsem nahradila slovy. Úkolem je přečíst si celý text.

(viz Příloha č. 8 Text k tématu LES, se kterým jsme pracovali)

Pracovní list

Skupiny dostanou pracovní list, na kterém vyplňují jména dětí a co které dělá. V následující části odpovídají na otázky mapující hlubší porozumění textu.

(společná práce viz Příloha č. 2)

(pracovní list viz příloha č. 9)

Živé obrazy

Žáci jsou stále ve stejných skupinách a jejich úkolem je vytvořit živý obraz, který bude představovat jednu nebo více postav z textu a bude je zobrazovat při konkrétní činnosti. Ostatní ve třídě mohou hádat, o jakou postavu se jedná a co dělá.

(viz fotografie č. 4 v příloze)

Jak se do lesa volá...

Žáci zaujmou místo v prostoru a stanou se stromy v lese. Jejich úkolem je opakovat a nést jako ozvěna to, co já volám. Nejprve si vysvětlíme, jak ozvěna funguje – postupné slábnutí zvuku. Poté volám náhodná jména dětí ze třídy a děti je opakují s postupným zeslabováním hlasu.

...tak se z lesa ozývá

Na chvíli se posadíme, aby nemusely děti být v pozici stromů příliš dlouhou dobu, a společně se zamyslíme nad tím, co by se mohlo z lesa ozývat. Víme, kdo v lese je a co se tam odehrává. Jaké věty by mohly jednotlivé děti z lesa volat? Procházíme prostorem, jsme v lese, a kdokoliv bude chtít zavolat jakoukoliv větu, která by zapadala do tématu, má možnost.

Společná reflexe

Shrneme si, co nového jsme se dozvěděli o dětech z lesa, zda nás něco překvapilo. Je také prostor pro reflexi práce ve skupinách.

Reflexe vyučovací hodiny

Časově byla hodina naplánovaná dobře, u živých obrazů by děti využily i více času na přípravu.

Před vyplňováním pracovního listu jsme si zapomněli říci, jak na skupinovou práci v tomto případě – kdo bude psát, jak se budou děti střídat, apod. Došlo k několika menším rozepřím, všechny byly vyřešeny krátkou intervencí a mohlo se pracovat dál.

V průběhu hry na ozvěnu jsem děti rozdělila do tří částí, podle toho, jak daleko ode mě byly. Ti nejbližší volali nejhlasitěji a nejvzdálenější potichu. Dětem to pomohlo překonat počáteční problém s volbou síly hlasu.

Na konci hodiny jsem ještě plánovala vysvětlení rčení „Jak se do lesa volá...“. Bohužel na to nebyl čas. Vrátili jsme se k tomu v poslední vyučovací hodině.

Pro některé děti bylo obtížné najít souvislost v textu v tom, že pokud Hynek a Hanuš jdou k lesu a z něho se ozývají hlasy, jsou to Hana a Vít, kteří už v lese jsou.

3. vyučovací hodina

Název: Šiška

Prostor: školní družina

Cíl vyučovací hodiny: ukotvení příběhu v prostředí, práce s reálným předmětem z příběhu

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: doslovně porozumět textu, zapamatovat přečtené a převést do psané podoby, rozvoj krátkodobé paměti – zapamatování, udržení a vybavení s následným využitím v praxi, třídění získané informace

Cíle v oblasti dramatické výchovy: přijímat pravidla hry, schopnost práce se zástupnou rekvizitou, přijímat roli diváka

Využité metody: hra s pravidly pro aktivizaci žáků, pohybová hra, práce s předmětem, práce se zástupnou rekvizitou

Honička s kouzelnou šiškou

Jedno z dětí je honič, pokud se někoho dotkne, ten se stane stromem, který stojí pevně v zemi. Ve hře jsou také dvě kouzelné šišky, které mají na začátku hry dva z hráčů. Pokud chtějí někoho vysvobodit, předají mu šišku. Vysvobozený nyní šiškou disponuje a může tedy zachraňovat další zakleté hráče. V průběhu hry také vyměním několikrát honiče.

Co by to bylo, kdyby to nebyla šiška?

Posadíme se do prostoru libovolně a dopředu před děti položíme šišku. „Co by to mohlo být, kdyby to nebyla šiška?“ Vyzvu děti, aby přišel ten, kdo si umí představit, že je to něco jiného. Toto cvičení děti již znají.

Hledání informací

Po třídě jsou rozmístěné lístečky s krátkými větami. Jsou to faktické informace o šiškách, smrku, lese. Úkolem dětí je procházet samostatně třídu, lístečky nacházet a pouze očima, bez dotýkání, přečíst. Lístečky jsou umístěné tak, aby se daly dobře přečíst. Cílem není je schovat.

(viz Příloha č. 11)

Co jsme se dozvěděli?

Děti utvoří dvojice nebo trojice. Jejich úkolem je napsat, co si zapamatovaly. Lístečky ještě nechám na místech, aby posloužily dětem při vzpomínání. Nesmí se na ně už chodit dívat. Předpokládám, že zapisování bude trvat dětem asi 10 minut, v případě potřeby, čas přidám.

Když všichni dopíší, společně si přečteme zapsané a ujasníme si, že všemu rozumíme.

Reflexe vyučovací hodiny, reflexe celého projektu

Na závěr se posadíme do kruhu a společně zhodnotíme jak tuto vyučovací hodinu, tak celé dopoledne. Co jsme se dozvěděli nového? Co pro nás bylo zajímavé? Co nás nebavilo? Co by se dalo udělat jinak?

Sama také zhodnotím projekt za sebe a děti pochválím za dobře odvedenou práci a spolupráci ve skupinách.

Reflexe vyučovací hodiny

Prostor školní družiny podněcuje děti k větší pohybové aktivitě. Vzhledem ke zkušenostem, tomu přizpůsobuji i zvolené činnosti, snažím se střídat činnosti s aktivním pohybem (honička a hledání informací) s klidovými činnostmi (Co by to bylo... a zápis získaných informací).

Práce se šiškou byla velmi dobrým tahem, děti byly vtažené do veškerých aktivit s ní. Pro příště bych mohla šišku nebo jiný předmět využít již v počátku dne, jako tomu je v části 6.2 Řeka, kde pracuji s klacíkem.

K závěrečné reflexi jsme se vraceli na začátku následující vyučovací hodiny, protože některé děti ještě cítily potřebu říci skupině svůj úhel pohledu.

Závěrečná reflexe dne

Podívám-li se na tyto tři hodiny jako na celek, jeví se mi jako dobře provázané, činnosti jsou časově vhodně rozvržené, navazují na sebe a nevytváří pocit přeskokování od jednoho ke druhému.

Příběh čtyř dětí byl nosný, děti postupně přicházely s novými poznatky a nápady týkající se příběhu každého z nich.

Prostředí lesa, které jsme budovali společně, velmi pomohlo v jednotlivých činnostech (např. Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá), kdy hráči měli vytvořenou takovou představu, která byla pro tuto chvíli dostačující.

Ve vztahu k ostatním předmětům bylo načasování vhodné. Jak jsem již zmínila, v prouce se věnujeme tématu les, přírodě na jaře, částem rostlin, apod.

Pokud bych měla vyvodit z tohoto dne závěry pro svou praxi, budou se týkat především vhodně volené motivace v úplném úvodu. Šiška, se kterou děti pracovaly až ve třetí hodině, se mohla objevit už ráno. Nemusela by být pouze jedna, šišky by

mohly být například volně položené ve třídě a u dětí by vzbuzovaly pocit tajemství, mohli bychom se šiškou hrát pohybovou hru v 1. vyučovací hodině, je tu i možnost „slepého“ posílání předmětu po kruhu, kdy žáci hádají, jaký předmět koluje a mnoho dalšího. Ano, společný kruh jistě slouží jako motivace, ale nevyrovná se skutečnému kousku lesa, který se nám znenadání objevil ve třídě.

6. 2 Řeka

Pro druhý den projektu jsem si zvolila téma vody. Text na toto téma jsem si vybrala ze slabikáře ALTER, obsahuje přímou řeč, se kterou jsme však v průběhu projektu nepracovali. Z textu jsem se zaměřila na popis cesty vody. Pro tento den jsem si vzala klacík, krátký do hladka obroušený, aby mohly děti sledovat jeho cestu po vodě od pramene až k moři.

Text:

„Já a maminka koukáme přes řeku. Řeka teče přes jez a přitom hučí. „Mami, to je vody! Kde se vzalo tolik vody? Kde se vzala řeka?“ „Řeka teče z hor. Tam nahoře má řeka pramen. Potůček si to namíří dolů. Přidá se další potůček a je tu potok. Přidá se další potok a je tu bystřina. Bystřina skáče přes kameny. Žene se dolů do údolí. Přidá se potůček, přidá se potok a z bystřiny je řeka. Na jaře přijde velká voda. Voda zatopí pole a louky. Řeka unáší dřevo, klády, keře, sudy, boudy...“ „I psí boudy?“ „Občas i psí boudy.“ „Mami, jak to, že tu nejsou rybáři?“ „Rybáři se objeví až na jaře. A víš, Tomáši, kam teče řeka?“ „Mami, přece do...!“³⁶

(viz Příloha č. 6)

1. vyučovací hodina

Název: Pramen

Prostor: školní družina

³⁶ Slabikář ALTER, s. 91

Cíl vyučovací hodiny: seznámení s tématem vody, vodního toku, motivace pro čtení a práci s textem

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: skládat slova a věty z jednotlivých písmen, rozvoj slovní zásoby

Cíle v oblasti dramatické výchovy: schopnost reakce na signál, zaujímat pozici v prostoru vzhledem k ostatním hráčům, vytvářet vztahy s ostatními hráči v rámci možné improvizace

Využité metody: práce ve skupině, vytváření prostředí se zvukovou kulisou
rozehrávání ze štronza

Motivace

Sedíme v kruhu na zemi. Nastolím napětí tím, že děti upozorním na předmět, který jsem si přinesla. Poté jim ukáži klacík. „Pošleme si ho po kruhu a já bych si přála, abyste se zamysleli, odkud k nám doputoval a jak to, že je tak hladký, čím by to mohlo být.“ Každý si klacík na chvíli podrží a poví, co ho napadne k mým otázkám.

Pokud někdo zmíní vodu, uzavřu kruh s tím, že dané dítě mělo pravdu a skutečně klacík putoval po vodě, proto je tak hladký, voda ho ohladila.

Pokud nikdo vodu nezmíní, zkusím děti návodnými otázkami na tuto myšlenku přivést.

U pramene

První místo, kde se mohl klacík dostat do vody je pramen. Upřesníme si, kde pramen můžeme najít. Doprostřed místnosti položím stočený modrý šátek s tím, že to je pramen. Naším úkolem bude vystavět jeho okolí. Děti říkají, co by to mohlo být a následně zaujmou pozici v prostoru a vytvoří to, co řekly.

Během výstavby lesa pojmenováváme vše, co do něho umístíme.

Když je celý les postaven, seznámím děti s následující aktivitou.

Les ožívá

Vyberu si jedno dítě a to dostane kelímek s vodou a brčkem. Stane se na tu chvíli kouzelným pramenem. Když pramen bublá, les ožívá. Ve chvíli, kdy přestane, les se opět zastaví. Vše, co je v lese může vydávat zvuky, ale pouze ty, které k nim patří.

V roli kouzelného pramene vystřídám několik dětí.

Co víme o prameni?

Posadíme se a zrekapitulujeme si, co víme. Především to, co je okolo pramene, ale nevíme, kde se pramen nachází. Využijeme k tomu následující činnost, při které budou mít žáci za úkol poskládat z jednotlivých písmen celou větu. Pracovat budou ve dvou skupinách, ty ale nejsou předem dané.

Mám připravené rozstříhané dvě věty. Jedna věta je v modrých barvách a druhá v zelených. Odstíny barev tak označují jednotlivá slova věty, což je pomůckou pro děti.

S dětmi si vysvětlíme pravidla následující práce ve skupinách (všechny děti aktivně zapojeny, nikdo není odstrčen, každému je dána šance přiložit ruku k dílu) i toho, jak se do skupin rozdělí. „Lístečky mají typický znak, jsou dva druhy lístečků, až budou na zemi, poznáte, podle čeho se rozdělíte.“

Postavím se doprostřed místnosti, vyhodím do vzduchu lístečky. Děti je seberou, rozdělí se do skupin a začnou pracovat. Na každého nevyjde jeden lísteček, ale to není v tuto chvíli nijak podstatné.

Když jsou věty složené, společně si je přečteme.

Reflexe hodiny

Na závěr hodiny v kruhu společně zrekapitulujeme, co jsme se již dozvěděli. Také zhodnotíme práci ve skupinách i ostatní činnosti.

Reflexe vyučovací hodiny

Naplánované činnosti byly zvolené vhodně k tématu, klacík zaujal pozornost dětí, taktéž téma vody. Práce ve skupinách proběhla bez problémů, skládání zabralo dětem více času, než jsem očekávala. Mezi slovy jsem neudělala volná okénka jako mezery a to někoho zmátlo. Jedna ze skupin nemohla přijít na to, že odstíny barev určují jednotlivá slova. Otázkami jsem je dovedla k řešení.

Podle pozitivních reakcí dětí jsem usoudila, že si nejvíce užily tu část, kdy vytvořili les kolem pramene. Pro příště by bylo vhodné jednotlivé stromy, zvířata, apod. více specifikovat a tím napomoci k vytvoření přesnější představy.

2. vyučovací hodina

Název: Bystřina

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny:

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: vyhledávat slova mezi jinými, tvořit domněnky a hypotézy o daném tématu, rozšiřovat si slovní zásobu v příslušném tématu

Cíle v oblasti dramatické výchovy: schopnost práce ve skupině na společném výsledku – živý obraz, přijímat roli diváka, zapojovat se do řízené diskuse

Využité metody: práce jednotlivých dětí u tabule, individuální práce s textem, grafické uspořádání textu, reflexe

V následující vyučovací hodině budeme pracovat s touto částí textu:

Potůček si to namíří dolů.

Přidá se další potůček a je tu potok.

Přidá se další potok a je tu bystřina.

Bystřina skáče přes kameny. Žene se dolů do údolí.

(viz Příloha č. 10)

Průběh původní hodiny

Potok, potůček

Na začátku hodiny nalepíme společně na velkou čtvrtku A3 první kousek obrázku – je to pramen.

Zároveň mají děti za úkol na barevné papíry nalepit první část textu. K tomu si připomeneme, že lepíme od shora, jako bychom četli v knížce.

Přečteme si, co jsme se zatím dozvěděli.

Bystřina

Na tabuli je připravená osmisměrka, kterou společně vyřešíme. U tabule se děti střídají. Tajenkou je slovo bystřina. (viz fotografie č. 3 v příloze)

Rozdáme si další kousek textu – část o bystřině - a opět nalepíme na barevné papíry. Lepíme také obrázek. Vysvětlíme si, co je bystřina, jak vzniká, co se z ní stane potom.

Nalepíme další část obrázku na vyvěšenou čtvrtku.

Jakou sílu má voda?

Nejprve si budeme povídat o tom, jakou sílu má voda, co všechno dokáže, když se spojí několik potoků nebo řek dohromady, jaké ničivé následky povodně mají. Poté vyzvu dvojici dětí, aby utvořila v prostoru uprostřed třídy domek. Domek musí být pevný, aby odolal povodni. Opřu se o děti (resp. zapřu se nohama a rukama do nich tlačím, ne ale tak, abych je porazila). Jako jedna nemám tolik síly, proto pozvu další dítě, aby se opřelo do mě, a tím vytvoříme sílu větší. Bude to, jakoby se spojily dvě řeky. Pozvu několik dalších dětí. Domek ale stále drží (ve skutečnosti zadržuji sílu dětí za sebou já a na děti před sebou ji pouštím jen tolik, aby nápor ustály).

Povolíme, vrátíme se mezi ostatní, kteří byli doposud diváky.

Reflexe

Pro děti mám připravené otázky typu: Co jsme právě viděli? Co by se stalo, kdyby domek nebyl dost pevný? Kolik myslíte, že je potřeba vody na strnutí domku? Zažil někdo povodně? Děti se mohou s ostatními podělit o své zkušenosti.

Řeka

Úkolem dětí v poslední části hodiny je nalepit další kousek textu a celý si ho přečíst. Společně také přečteme nahlas a já se ujistím, zda děti porozuměly textu a všem jeho částem.

Reflexe vyučovací hodiny

Tato hodina, ač se zdála být naplánovaná dobře, nakonec tak nepůsobila. Chyběl náboj, aktivita dětí, společná práce. Hodina byla zaměřena především na český jazyk a dramatická výchova byla vytlačena. V případě, že bych hodinu znovu plánovala, změnila bych poměr aktivit. Hodina by vypadala následovně:

2. vyučovací hodina podruhé

Název: Jakou sílu má voda?

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny:

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: vyhledávání slov mezi ostatními, tvoření domněnek a hypotéz o povodních

Cíle v oblasti dramatické výchovy: schopnost práce ve skupině na společném výsledku – živý obraz, přijímat roli diváka

Využité metody: práce jednotlivých dětí u tabule, fázované živé obrazy, reflexe v menších skupinách i celé třídě

Na začátku hodiny nalepíme společně na velkou čtvrtku A3 první kousek obrázku – pramen.

Bystřina

Na tabuli je připravená osmisměrka, kterou společně vyřešíme. U tabule se děti střídají. Tajenkou je slovo bystřina.

K tomu, abychom se dozvěděli něco dalšího o bystřině, potřebujeme text. Ten je rozstříhán po částech na tenké proužky. Hromádky vždy stejných proužků jsou rozmístěny po třídě tak, aby je děti doposud neviděly.

„Kdo by se chtěl dozvědět něco o bystřině, musí si najít informace na hřbitově.“ (Ve třídě na zadním parapetu leží několik týdnů mrtvý komár. Děti jej odmítly vyhodit, udělaly mu náhrobek, vyzdobily okolí papírovými květinami a poprosily paní uklízečku, aby to neuklízela.) Hromádka proužků je schovaná za rámem okna. Dítě, které první přijde na místo, které mám na mysli, může proužky rozdat.

Obdobně bych pokračovala s dalšími hromádkami a vždy využila něčeho takto „speciálního“.

Shrnutí textu

Děti si vyberou barevný papír a na ten lepí jednotlivé části textu. K tomu si připomeneme, že lepíme od shora, jako bychom četli v knížce. Každý si pro sebe přečte nové informace.

Nalepíme další části obrázku na vyvěšenou čtvrtku – potok a bystřina.

Jakou sílu má voda?

Děti vytvoří skupiny po čtyřech až šesti a najdou si místo na práci. Každá skupina dostane za úkol promyslet, co by se stalo, kdyby se voda hnala do údolí (viz věta v textu) velkou silou. Potom vytvoří dva na sebe navazující živé obrazy. První bude „před velkou vodou“ a druhý „po velké vodě“. Společně si připomeneme, jak na živých obrazech pracujeme, že z nich musí být patrné, kdo jakou roli/úlohu hraje. V tomto případě je také nutné se domluvit na dvou obrazech, je to tedy pro děti náročnější.

Při přípravě obrazů obcházím třídu a nabízím pomoc, radu, podporuji děti při jejich práci.

Utvoříme prostor pro jeviště a postupně zhlédneme dvojice živých obrazů. Vždy po provedení si ujasníme, zda jsme rozuměli všemu, co se odehrálo. Volně potom přejdeme do reflexe celé hodiny.

Na závěr hodiny si děti najdou podle instrukcí další části textu, nalepí k ostatním a dosavadní text si přečtou.

Reflexe vyučovací hodiny

Pokud bych realizovala tuto vyučovací hodinu, věřím, že by se děti cítily více součástí celého procesu, aktivně by se zapojovaly do všech činností. Fázované živé obrazy bychom zkoušeli poprvé.

3. vyučovací hodina

Název: Řeka

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny: získání všech dostupných informací ohledně toku vody od pramene k moři, grafické zpracování vlastností vody

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: graficky vyjádřit vlastní pocity a zkušenosti s vodou – její vlastnosti, nacházení slov podle zobecněného významu

Cíle v oblasti dramatické výchovy: diskuze ve skupině, formulovat a vyjádřit vlastní názor před skupinou

Využité metody: brainstorming, práce s barvami a slovy, skupinové sdílení a shrnutí dostupných informací

Na začátku hodiny nalepíme další části obrázku – pokud nějaké dítě cítí potřebu se k tomu vyjádřit, má v tuto chvíli prostor. Krátce shrnu dosavadní postup vodního toku.

Jaká je voda

Rozdáme si čtvrtky, děti si připraví pastelky, fixy, voskovky. Zeptám se, jaká je voda. Děti říkají, co je napadne a poslouchají také druhé, co říkají.

V tuto chvíli obrátíme pozornost na jednotlivé čtvrtky a doprostřed si napíše každý slovo VODA. Je možné jej napsat tiskacím i psacím písmem. Na tabuli napíši několik příkladů, jak lze písmena vykreslit.

Volné tvoření dětí na téma voda a její vlastnosti může trvat 10 – 15 minut, podle potřeby.

Když jsou všichni hotovi, vezmou své čtvrtky a rozdělí se do skupin.

Skupinové sdílení

Žáci se rozdělí do skupin po čtyřech až šesti a sesednou se kamkoliv ve třídě. V následujících pěti minutách mohou společně sdílet a shrnout to, co se z textu a z aktivit s ním spojených, dozvěděli. Také mají možnost vyjádřit se k výtvorům ostatních – ne tak, zda se jim líbí, ale k obsahu, ke zvoleným slovům.

Na závěr ještě nabídnu chvíli pro společné sdílení.

Kam teče řeka?

Úkolem dětí je nalepit poslední část textu a celý text si přečíst. Přečteme si také nahlas společně.

Na tabuli napíši otázku: kam teče řeka?

Úkolem dětí je větu přepsat (mohou si udělat pravítkem linku) kamkoliv na barevný papír a na otázku odpovědět.

Reflexe hodiny

Na konci hodiny je dostatečný prostor pro společné sdílení. Posadíme se do kruhu na zem, a kdo bude chtít cokoliv říci k této hodině nebo celému dni, má prostor. Ostatní děti aktivně poslouchají.

Reflexe vyučovací hodiny

Ve třetí hodině tohoto projektu jsem soustředila na práci se slovem a s tvořivým vyjádřením pomocí barev a slov. Nedala jsem tolik prostoru dramatické výchově, jako jedinou aktivitu jsem zařadila sdílení ve skupině a to je v rámci projektového vyučování, podle mého, málo. Navíc jsem už nevzala do hry klacík, se kterým jsme ráno tak hezky začali.

Pokud bych vyučovací hodinu realizovala jindy, vypadala by následovně:

3. hodina podruhé

Název: Cesta klacíku

Prostor: školní hřiště, při nepříznivém počasí školní družina a chodba

Cíl vyučovací hodiny: získání všech dostupných informací ohledně toku vody od pramene k moři, představit si prostředí, kterým voda může protékat

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: graficky vyjádřit vlastní pocity a zkušenosti s vodou – její vlastnosti, rozvoj slovní zásoby

Cíle v oblasti dramatické výchovy: diskuze ve skupině, formulovat a prezentovat vlastní názor před skupinou, vstup do role vypravěče, podněcování tvořivého vyprávění, spolupráce s ostatními, přijetí pravidel hry a jejich dodržování

Využité metody: brainstorming, práce s barvami a slovy, skupinové sdílení a shrnutí dostupných informací

Klacík vypráví

„Vrátíme se tam, kde jsme ráno začínali. Bylo to u pramene. U pramene, do kterého spadl klacík. Kam potom putoval? Co na své cestě viděl, co prožil? Mohlo se mu něco stát? Mohl někoho potkat?“

Děti se mohou chvíli pro sebe rozmyslet, jaký příběh by klacík mohl mít, kudy mohl po vodě plout, apod.

Posadíme se na hřišti nebo na lavičky a před ostatní může předstoupit ten, kdo by chtěl promluvit za klacík. Klacík leží před dětmi na zemi a bude vyprávět svůj příběh.

Ve vyprávění se vystřídá několik dětí.

Putování klacíku

Navážu na témata vyprávění a vysvětlím následující hru. Rozdělím třídu na tři skupiny, což je max. 8 dětí v jedné. V každé skupině určím někoho, kdo bude „nosič“ klacíku. „Víme, že klacík putoval dlouhou cestou, že na cestě překonával překážky a my si to také vyzkoušíme.“ Každá skupina dostane čtyři velké čtvrtky a klacík vyrobený z tvrdého papíru jako zástupnou rekvizitu (nese ho jedno dítě, které jej nesmí nikomu předat, ani ho odložit). Skupiny budou pracovat paralelně. Úkolem je dostat celou skupinu z jedné strany hřiště na druhou tak, že smí všichni šlapat pouze na papíry. Na druhou stranu se musí dostat nejen nosič klacíku, ale také všichni ostatní hráči. „V divoké bystřině také nepluje sám klacík, ale jiné klacky, větve, apod.“ Neměla by to být soutěž, ale vzhledem k povaze hry a soutěživosti dětí, je to zcela nemožné. Pokud někdo ze skupiny bude podvádět, šlapat mimo papíry, bude hrubý na ostatní, vrátí se skupina na začátek nebo bude pokračovat bez daného dítěte.

Pokud hra děti zaujme natolik, že si ji budou chtít zahrát ještě jednou, nabídnu jim obměnu. Přesunovat se bude celá třída najednou, jeden klacík a k dispozici bude deset čtvrtek.

Jaká je voda

Posadíme se ke stolům. Rozdáme si čtvrtky, děti mají penál. Zeptám se, jaká je voda. Každý může říci, co ho napadne a zároveň se snažíme poslouchat ostatní.

V tuto chvíli obrátíme pozornost na jednotlivé čtvrtky a doprostřed si napíše každý slovo VODA. Je možné jej napsat tiskacím i psacím písmem. Na tabuli napíši několik příkladů, jak lze písmena vykreslit.

Volné tvoření dětí na téma voda a její vlastnosti může trvat 10 – 15 minut, podle potřeby.

V případě, že zbude čas, zařadila bych také sdílení ve skupinách.

Po návratu do třídy nalepíme zbylé části obrázku i textů na barevné papíry.

Reflexe vyučovací hodiny

Věřím, že takto uspořádaná hodina by pro žáky byla přínosnější na poli sociálně osobnostního rozvoje, neměl by ale být potlačen cíl projektu a to je rozvoj čtenářské gramotnosti. Je tedy třeba zařadit aktivitu tomu věnovanou. Například ono výtvarné ztvárnění vlastností vody.

Závěrečná reflexe dne

Jak jsem již zmínila při reflexi druhé a třetí vyučovací hodiny, bylo by dobré využít více dramatické výchovy pro jednotlivé činnosti. Dramatická výchova má činnostní pojetí, dává žákům možnost prožít, vyzkoušet. Toto jsem bohužel neměla na paměti a ráz těchto dvou hodin se přiblížil běžným vyučovacím hodinám.

Pro příště bych také měla lépe promyslet systém lepení částí obrázků na velkou čtvrtku. Chtěla jsem graficky znázorňovat cestu vody, ale mám dojem, že se to minulo účinkem.

6. 3 Jaro

Pro poslední den projektu jsem vybrala text slabikáře, který používáme běžně při hodinách čtení. Také poprvé využijeme plný text tak, jak je ve slabikáři. Text jsem rozdělila do tří částí, první je popis jara, toho, co se odehrává v zahradě a v parku. Druhá část je o mláděti pěnkavy, které vyletělo z hnízda na lípě v parku a třetí o dětech, které parkem běží.

Téma jaro se nám hodí také v souvislosti s prvoukou.

Text

Pěnkava

„Je jaro. Sluníčko pěkně svítí. Stromy v zahradě jsou samý květ. V parku krásně voní rozkvetlá lípa. Její květy lákají včelky svou vůní. V koruně lípy mají hnízdo pěnkavy. Žije v něm pět pěnkav. Jedno mládě vyletělo z hnízda. Usadilo se na pěšině pod lípou. Za chvíli tudy běžely Věra s Bětou. Spěchaly domů na oběd a pěnkavu neviděly. Mládě se děvčat polekalo a uletělo. Vrátilo se zpět do hnízda. Tam se cítí v bezpečí. Z hnízda brzy zazněl ptačí zpěv.“³⁷

(viz Příloha č. 7)

1. vyučovací hodina

Název lekce: Jaro

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny: seznámit se s první částí textu, naladit se na téma jaro v přírodě

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: porovnávat informace z daného textu s informacemi z jiných zdrojů (propojení mezipředmětové)

³⁷ Slabikář Nová škola, s. 94

Cíle v oblasti dramatické výchovy: rozvíjet fantazii a tvořivost, rozvíjet schopnost pohybového vyjádření

Využité metody: relaxace a imaginace s bočním vedením, vytváření zvukové kulisy, práce s hlasem, s artikulací

„Je jaro. Sluníčko pěkně svítí. Stromy v zahradě jsou samý květ. V parku krásně voní rozkvetlá lípa. Její květy lákají včelky svou vůní.“

Přečteme si společně první část textu ze slabikáře.

Rozkvetlá louka

Žáci si najdou místo, kde se jim bude pohodlně sedět nebo ležet. Zavřou si oči a budou poslouchat mé vyprávění. Budu vyprávět o rozkvetlé zahradě a parku, kde jsou také rozkvetlé stromy. O vůních a zvucích a o tom, co je možné vidět. Záměrně nebudu příliš konkrétní, abych u dětí podpořila jejich vlastní představy.

Po chvíli vyprávění vyzvu děti, které chtějí, aby měly dále zavřené oči, ale pokud chtějí vydávat nějaký zvuk spojený s tím, co si představují, tak mohou. Nechám dětem chvíli, abychom si užili společně atmosféru, kterou vytváří.

Pomalou otevřou oči a posadí se.

Zvuky jara

Tak, jak děti sedí po imaginaci, je rozdělím na dvě části. Vždy jedna část bude mít zavřené oči a druhá část dětí bude vytvářet zvukovou kulisu jarní zahrady.

Skupiny se poté vymění.

Rozkvétání ze semínka

Zůstaneme na zemi a opět si každý najde své místo tak, aby měl kolem sebe prostor. „Představte si, že jste semínko. Můžete být semínko jakékoliv rostliny, která roste v zahradě, na louce nebo v parku. Jste semínko hluboko v zemi, obklopuje vás hlína a jste jako v pelíšku.“ Následují instrukce k postupnému rašení a růstu, až ze semínka vyrostе rostlina. Každý je jinou rostlinou. Postupně sílí, květiny rozkvétají,

stromy vytahují své větve k nebi a nahřívají se od slunce. Chvilí nechám děti, aby zůstaly v této rovině a později je pomalu vrátím k zemi a přeměníme se zpět v děti.

Úkolem bude ale, aby si zapamatovaly pocity, které měly.

Květiny, keře, stromy

Děti se rozdělí do skupin podle toho, zda představovaly květinu, strom, keř. V případě, že je některá skupina hodně početná, rozdělím ji na dvě menší.

Ve skupinách mají žáci za úkol společně vytvořit konkrétní květinu, keř nebo strom. Připomeneme si, jaké části rostliny mají a nechám děti tvořit.

Reflexe hodiny

Reflexe vyučovací hodiny

Pro tuto vyučovací hodinu jsem zvolila spíše klidové aktivity založené na práci s představou. Imaginace děti baví, nesmí však trvat příliš dlouho. Aktivnější žáci se po krátké chvíli začínají vrtět a ruší ostatní. V tomto případě, kdy jsem spojila imaginaci se zvuky, k tomuto nedošlo.

Při rozkvétání semínka byli žáci velmi klidní a skutečně si dávali záležet na volných, táhlých pohybech. Na některých bylo vidět, jak zrychlili, ale hned si uvědomili, že mají zpomalit.

Skupinová práce ústící v prezentaci společně vytvořeného výsledku v dětech rozproudí tvořivou energii, kterou dokážou velmi kvalitně zhodnotit. Výsledky práce byly velmi dobré, na dětech je vidět, že od začátku školního roku se v tehcnice živých obrazů zdokonalují.

2. vyučovací hodina

Název lekce: Pěnkava

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny:

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: hledat vhodné prostředky pro obhajobu vlastních názorů, myšlenky formulovat tak, aby byly srozumitelné pro ostatní

Cíle v oblasti dramatické výchovy: přijímat učitele v roli, přijímat kolektivní roli a jednat v ní, rozlišovat herní a reálnou situaci diskutovat ve skupině, umět ustoupit, přijmout názor druhých, obhájit si vlastní názor

využité metody: učitel v roli, kolektivní role, skupinová diskuze, etudy na dané téma

Společné čtení

Přečteme si společně další kousek textu.

„V koruně lípy mají hnízdo pěnkavy. Žije v něm pět pěnkav. Jedno mládě vyletělo z hnízda. Usadilo se na pěšině pod lípou.“

Učitel v roli

„Jdu se podívat, jestli ho někde nevidím.“ Vyjdu ze třídy, kde mám připravená peříčka, která si vezmu do ruky a ihned se vracím v roli mláděte pěnkavy. Peříčka pouze držím v ruce, jsou znakem pěnkavy.

„Neviděli jste mojí maminku? Ztratilo jsem se. Neumím si najít nic k jídlu.“

Toto jsou informace, které mohou zaznít ze strany učitele v roli, na ostatní by si měly děti přijít samy pomocí kladení otázek.

Není přesně stanoveno, k jakému závěru mají děti tázáním dojít, je ale důležité, aby si uvědomily, že mláděti je třeba pomoci. V okamžiku, kdy to zazní, najdu vhodný okamžik k vystoupení z role a vyzvu děti, aby se sesedly do skupin a prodiskutovaly možnosti pomoci mláděti.

Skupinová diskuze

Jak pomoci mláděti? Děti diskutují a na závěr vyberou jeden nápad, který přednesou ostatním.

Učitel v roli

Opět vstoupím do role a začnu zjišťovat, jestli mi někdo pomůže a jak. Nevyvozují závěry, pouze s dětmi mluvím o jednotlivých možnostech. Pokud nikdo nenavrhne pomoc dalšího člověka, navrhnu ji sama.

Tímto krokem se pomyslně přesunujeme k další části textu ve slabikáři.

Za chvíli tudy běžely Věra s Bětou....

Vystoupím z role a poradíme se s dětmi, zda by to byl dobrý nápad.

Etudy

Ve třídě vytvoříme skupiny po čtyřech nebo pěti a jejich úkolem bude připravit krátkou etudu na téma „pomoc mláděti od lidí“.

Když mají všechny skupiny hotovo, posadíme se do divácké části třídy (u lavic) a jednotlivé skupiny zahrají etudy. Po každé z nich následuje krátká reflexe toho, co a koho jsme viděli, co se odehrálo, a můžeme připojit krátký vzkaz hercům.

S reflexí k poslední dvojici spojuj reflexi celé hodiny.

Reflexe vyučovací hodiny

Vzhledem k četnosti využití metod dramatické výchovy, nebyli žáci překvapeni mým vstupem do role. Zpočátku roku byly ve třídě děti, které tuto hru přijmout neuměly, v této chvíli žádné takové dítě ve třídě není. Stává se, že někdo zrovna není naladěný na tento druh hry a nezúčastňuje se, to je ale v pořádku. Děti měly na mládě spoustu otázek. Ptaly se, kolik nás je v hnízdě a co jíme a jak jsme stará mláďata, ale také zda máme nějaké nepřátele mezi zvířaty, apod.

Během vytváření etud se některé skupiny přely o to, kdo a jak bude zachraňovat a kdo co bude hrát, ale krátké vstupy z mé strany vždy pomohly.

3. vyučovací hodina

Název lekce: Děti

Prostor: třída

Cíl vyučovací hodiny: vytvoření společného příběhu v rámci vyprávění po kruhu a jeho respektování pro další práci

Cíle v oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti: vytvořit si ucelený pohled na přečtený text, vyjadřovat se písemnou formou (dopis)

Cíle v oblasti dramatické výchovy: sledovat linku příběhu a postav,

Využité metody: příběh po kruhu, vyhledávání slov mezi ostatními,

Odkud a kam běží Věra s Bětou?

Posadíme se do kruhu a vysvětlím dětem následující aktivitu. Po kruhu budeme postupně vytvářet příběh. Shrneme si, co víme o pěnkavě doposud a na to navážeme. Víme, že parkem běžely Běta s Věrou. Můžeme se dozvědět, odkud běžely nebo kam a proč běžely? Ujistím se, že všechny děti pochopily instrukce.

Příběh, který vznikne, budeme pro následující práci považovat za právoplatný.

Osmisměrka

Po příběhu se posadí děti do lavic a společně vylustíme připravenou osmisměrku.

Dopis

Na závěr hodiny a celého dnešního dne budou ve dvojici děti psát dopis. Bude to dopis od Běty a Věry pro jejich kamarádku nebo kamaráda a bude popisovat jejich zážitky. Budou to ty, které se dozvíme v příběhu.

Dopisy dají děti do obálek a nadepíší vymyšlenou adresu. Dopisy dáme do krabice. Je to „speciální krabice na amarouny, ve které věci záhadně mizí“ – resp.

děti ví, že dopisy a vzkazy, které do ní čas od času dáváme, čtu já a odnáším si je domů.

Reflexe vyučovací hodiny

O přestávce, před touto vyučovací hodinou vznikl kázeňský problém mezi dvěma žáky a bylo potřeba neodkladné řešení. Nenavázali jsme tedy hned na předchozí hodinu. Pro některé děti bylo těžké se znovu naladit, proto jsem zařadila čtení textu ve slabikáři, společné povídání o obrázku k textu. Tímto jsme se také oddělili od konfliktu a naladili se na čtení. Bohužel jsme ale nestihli napsat dopisy. Některé děti je napsaly odpoledne doma a druhý den přinesly.

Při vyprávění příběhu po kruhu bylo vidět, že děti jsou už ovlivněny textem ve slabikáři. Některé se však nedaly a cíleně posunovaly příběh děvčat jiným směrem. Nepodařilo se nám také zcela uzavřít vyprávění vhodným závěrem. O otevřeném konci jsme debatovali – vznikl příběh o tom, že se Běta s Věrou ztratily, stejně jako pěnkava. Ale už jsme se nedopracovali šťastného konce.

To, že byla hodina takto narušena, mě osobně nijak nezasáhlo, přijímám to jako součást učitelské práce. V tu chvíli jsem ale možná neměla volit čtení ze slabikáře, ale rovnou vyprávění po kruhu. Na druhou stranu se děti zkoncentrovaly a zklidnily.

Závěrečná reflexe dne

Většinu dnešního projektu jsem zreflektovala u jednotlivých hodin. Všechny hodiny byly plánovány v duchu klidnějších aktivit a nepřineslo to žádné velké problémy. Děti byly skutečně celé dopoledne v tomto naladění, i živější děti se více zklidnily. Víím, že nelze takto plánovat každý den, že je vhodné střídát aktivitu s klidnými činnostmi, ale pro tento den se to vyplatilo.

Jako velmi přínosné hodnotím propojení s prvoukou. Témata textu o pěnkavě se shodovala s tématy probíranými v tu dobu v prvouce.

7. Zhodnocení projektu

Projekt, který jsem popsala v této práci je jedním z mnoha, které se svou třídou od září letošního školního roku realizuji. Je tedy nespornou výhodou, že dramatická výchova je pro ně běžnou výukovou metodou.

Výběr textů se řídil mezipředmětovými vztahy, především šlo o prvouku, ale také jejich délkou a obsahem. I po realizaci projektu si za výběrem textů stojím a pozitivně hodnotím vybrané téma přírody. Poskytlo nám pro práci mnoho inspirace a námětů.

Rozdělení projektu do tří dnů (pondělí, středa a pátek) bylo vhodné. Mezitím jsme se soustředili více na matematiku a jiné vyučované předměty.

Cílem projektu bylo nastínit pedagogům možnosti práce se slabikářem pomocí metod dramatické výchovy. Věřím, že jsem poskytla v tomto ohledu alespoň takový náhled na práci, který bude pedagogy inspirovat a dodá jim odvahy nebát se vykročit ze stereotypů.

Závěr

V předkládané bakalářské práci se zabývám čtenářskou gramotností a možnostmi jejího rozvoje prostřednictvím metod dramatické výchovy.

Pro teoretický základ dané problematiky mi posloužily odborné publikace a internetové zdroje, pro praktickou část to byly především mé vlastní zkušenosti s výukou v 1. ročníku základní školy, ale také ze studia dramatické výchovy na DAMU.

Projekt, na kterém stojí tato práce, odpovídá na dvě základní otázky:

„Jak může dramatická výchova přispět k efektivitě výuky prvopočátečního čtení?“

Dramatická výchova pomáhá rozvíjet jazykové kompetence, které jsou důležité pro správné porozumění textu. Je nápomocná při rozvoji dovedností, jež jsou součástí výuky čtení, např. spojování situací z četby s reálnými zkušenostmi dětí či vnímání pocitů, postojů, myšlenek, hodnot a životních situací. Žák se v rovině dramatické výchovy učí vstupovat do role a v ní jednat, což upevňuje používání správné intonace vět, které je snadno přenosné do čtení. Také dechová a artikulační cvičení jsou vhodným doplňkem výuky čtení v průběhu prvního ročníku.

„Jak může pedagog využít dramatické výchovy při práci se slabikářem, pokud u dětí rozvíjí čtenářskou gramotnost?“

Při práci se slabikářem je pedagogovi dána možnost přistupovat k jednotlivým textům z několika úhlů pohledu. Je pedagogem, který využívá texty k pouhému nácviku čtení? Stává se text východiskem pro následnou práci? Propojuje témata ze slabikáře s tématy jiných vyučovaných předmětů? Vede žáky k četbě i jiných textů? Plánuje systematicky rozvoj čtenářské gramotnosti žáků?

Pokud pedagog cítí přirozenou potřebu rozvíjet u žáků čtenářskou gramotnost, přizpůsobuje tomu výuku a hledá metody, které mu na této cestě pomohou. V tuto chvíli se nabízí celé škála možností, od propojení českého jazyka s dramatickou výchovou a jejich očekávaných výstupů, přes projektové vyučování, mezipředmětové vztahy, až k vytvoření inscenace na základě literární předlohy.

Záleží pouze na každém z nás, jak se k tomuto úkolu postavíme.

BIBLIOGRAFIE

Tištěné monografie

ALTMANOVÁ, Jitka, FALTÝN, Jaroslav, Katarína NEMČÍKOVÁ a Eva ZELENDOVÁ, ed. *Gramotnosti ve vzdělávání: [příručka pro učitele]*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0.

BLÁHOVÁ, Krista. *Uvedení do systému školní dramatiky: dramatická výchova pro učitele obecné, základní a národní školy*. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1996. ISBN 80-7068-070-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2017. ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 2., upr. vyd. Praha: NIPOS, 2007. ISBN 978-80-7068-207-4.

MACHKOVÁ, Eva. *Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatičnosti*. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5.

MARUŠÁK, Radek, Olga KRÁLOVÁ a Veronika RODRIGUEZOVÁ. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy: využití metod a technik*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-472-4.

PROCHÁZKOVÁ, Eva a DOLEŽALOVÁ. Alena: *Slabikář pro 1. ročník základní školy*. Sedmé vydání. Brno: Nová škola, 2016. Duhová řada. ISBN 978-80-7289-779-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠTÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. *Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.

VALENTA, Josef.: *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1865-1.

VYKOUKALOVÁ, Věra a Radka WILDOVÁ. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-642-0.

ŽÁČEK, Jiří. *Slabikář: učebnice pro vzdělávací obor Český jazyk a literatura*. Vydání desáté. Ilustrovala Helena ZMATLÍKOVÁ. Alter, 2015. ISBN 978-80-7245-312-2.

Internetové zdroje

Podíl dramatické výchovy na utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. *Metodický portál RVP - Modul Články* [online]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/407/podil-dramaticke-vychovy-%20na-utvareni-a-rozvijeni-klicovych-kompetenci.html/>

Projektové vyučování – 1. díl – Charakteristika. *Čtenářská gramotnost a projektové vyučování — webový portál pro učitele* [online]. Copyright © 2018 [cit. 22.06.2018]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-tipy/projektove-vyucovani-1>

RVP pro základní vzdělávání, Národní ústav pro vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. Copyright © [cit. 23.06.2018]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 Brainstorming na téma les
- Příloha č. 2 Práce ve skupině – pracovní list
- Příloha č. 3 Osmisměrka k textu Pěnkava
- Příloha č. 4 Živé obrazy – Hynek hází šišku
- Příloha č. 5 Text ze slabikáře k tématu LES
- Příloha č. 6 Text ze slabikáře k tématu ŘEKA
- Příloha č. 7 Text ze slabikáře k tématu JARO
- Příloha č. 8 Text k tématu LES, se kterým jsme pracovali
- Příloha č. 9 Pracovní list k tématu LES
- Příloha č. 10 Text k tématu ŘEKA, se kterým jsme pracovali
- Příloha č. 11 Informace, které děti hledají po třídě k tématu LES

Příloha č. 1 Brainstorming na téma les

Příloha č. 2 Práce ve skupině – pracovní list

Příloha č. 3 Osmisměrka k textu Pěnkava

Příloha č. 4 Živé obrazy – Hynek hází šišku

1.

2.

3.

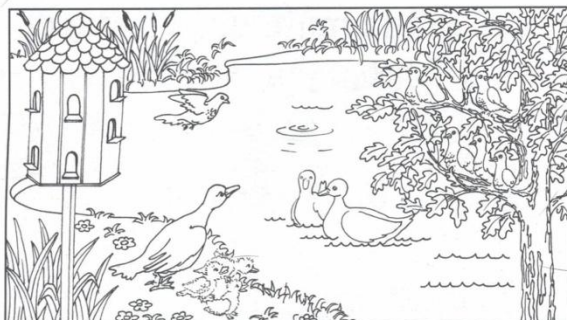

4.

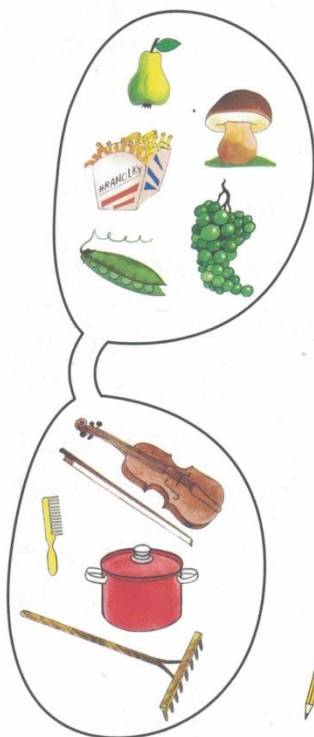
H h

Husy stojí u rybníka,
holub letí z holubníka.
U rybníka na dubu
sedí hejno holubů.

Ha hu ho He ro du Hy hou
ry na sa ha la se hy nek

hlavy	hází	houká	had
hlasy	hledá	houpá	hůl
hrady	hraje	hrozí	hod

Hynek a Hanuš jdou k lesu.
Z lesa se ozývají hlasy.

Vít s Hanou nesou .

Láká je hod na cíl.

Cílem je kmen .

Nejlépe hází Hynek.

 Kdo hází nejlépe?

Nejlépe hází _____

Hanusš Hynek Hana Vít

H h

Řeka

Já a maminka koukáme na řeku.

Řeka teče přes jez a přitom hučí.

„Mami, to je vody! Kde se vzalo tolik vody?

Kde se vzala řeka?“

„Řeka teče z hor. Tam nahoře má řeka pramen.

Potůček si to namíří dolů.

Přidá se další potůček a je tu potok.

Přidá se další potok a je tu bystřina.

Bystřina skáče přes kameny. Žene se dolů do údolí.

Přidá se potůček, přidá se potok a z bystřiny je řeka.

Na jaře přijde velká voda. Voda zatopí pole a louky.

Řeka unáší dřevo, klády, keře, sudy, boudy...“

„I psí boudy?“

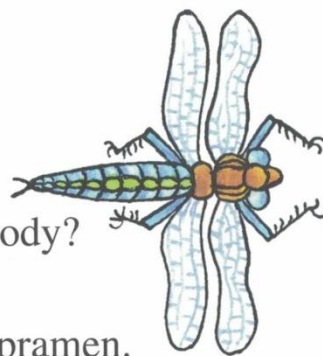
„Občas i psí boudy.“

„Mami, jak to, že tu nejsou rybáři?“

„Rybáři se objeví až na jaře. A víš, Tomáši,

kam teče řeka?“

„Mami, přece do !“

Řeka teče přes jez a hučí.

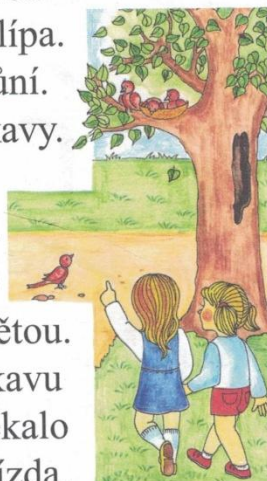
😊 Květa maluje kosa.
 Vojtěch volá: „Jé, to je holub!“
 Květa na to: „Ne, ne, Vojto! To je kos.“

▼ Kos je $\left\{ \begin{array}{l} \text{bílý.} \\ \text{červený.} \\ \text{černý.} \end{array} \right.$ V noci létá $\left\{ \begin{array}{l} \text{sova.} \\ \text{holoubě.} \\ \text{vrabec.} \end{array} \right.$

4 Pěnkava

Je jaro. Sluníčko pěkně svítí.
 Stromy v zahradě jsou samý květ.
 V parku krásně voní rozkvetlá lípa.
 Její květy lákají včelky svou vůní.
 V koruně lípy mají hnízdo pěnkavy.
 Žije v něm pět pěnkav.
 Jedno mládě vyletělo z hnízda.
 Usadilo se na pěšině pod lípou.
 Za chvíli tudy běžely Věra s Bětou.
 Spěchaly domů na oběd a pěnkavu
 neviděly. Mládě se děvčat polekalo
 a uletělo. Vrátilo se zpět do hnízda.
 Tam se cítí v bezpečí.
 Z hnízda brzy zněl ptačí zpěv.

? Vrána kráká: čimčarara, čim.
 Holub vrká: krá, krá, krá.
 Vrabec čimčaruje: vrkú, vrkú, vrkú.
 Sova houká: čiři, čiři, čiři.
 Jiříčka čiříká: hú, hú, hú.

obě
 dvě
 pět
 devět
 světlo
 popěvek
 pěnkava
 úspěch
 větev
 větší
 věnec
 krupěj
 pěkný
 pěkně
 nově
 slabě
 právě
 věrně
 pečlivě
 trpělivě

Hynek a Hanuš jdou k lesu.

Z lesa se ozývají hlasy.

Vít s Hanou nesou košík.

Láká je hod šiškou na cíl.

Cílem je kmen smrku.

Nejlépe hází Hynek.

Příloha č. 9 Pracovní list k tématu LES

KDO	CO

Co dělají děti?

Vít _____

Hanuš _____

Hynek _____

Odpovězte na otázky.

Kde je Hana a Vít? _____

Kam hází Hynek? _____

Příloha č. 10 Text k tématu ŘEKA, se kterým jsme pracovali

Řeka teče z hor. Tam nahoře má pramen.

Potůček si to namíří dolů.

Přidá se další potůček a je tu potok.

Přidá se další potok a je tu bystřina.

Bystřina skáče přes kameny. Žene se dolů do údolí.

Přidá se potůček, přidá se potok a z bystřiny je řeka.

Na jaře přijde velká voda. Voda zatopí pole a louky.

Řeka unáší dřevo, klády, keře, sudy, psí boudy...

Smrk je jehličnatý strom.

Z šišek vypadávají semínka.

Šišky na smrku rostou dolů.

Ze smrkového dřeva se vyrábí housle.

V lese rostou jehličnaté i listnaté stromy.

Malé smrčky využíváme na Vánoce.

Šiškami se může topit v kamnech.

Příloha č. 12 Text, který byl rozstříhaný, a žáci jej postupně lepili

Řeka teče z hor. Tam nahoře má pramen.

Potůček si to namíří dolů.

Přidá se další potůček a je tu potok.

Přidá se další potok a je tu bystřina.

Bystřina skáče přes kameny. Žene se dolů do údolí.

Přidá se potůček, přidá se potok a z bystřiny je řeka.

Na jaře přijde velká voda. Voda zatopí pole a louky.

Řeka unáší dřevo, klády, keře, sudy, psí boudy...